

Koronakurimuksesta lastenkulttuurin innovaatioihin

Esa Iivonen

Lastenkulttuurifoorumi
16.-17.11.2021 Lahti

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

LAPSET ENSIN

Johdantona aiheeseen – muutama sana kansallisen lapsistrategian koronatyöryhmän työstä

- **Kansallisesta lapsistrategiasta:** www.lapsistrategia.fi
- STM asetti 25.5.2020 **kansallisen lapsistrategian valmistelun yhteyteen työryhmän** lapsen oikeuksien sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistamiseksi koronaepidemian jälkihoidossa.
- Työryhmä tuotti kaksi raporttia:
- **Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa**
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-883-0>
- **Lapset, nuoret ja koronakriisi** <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-674-7>

Koronakriisillä on ollut huomattavat vaikutukset lapsiin ja nuoriin

- Koronakriisillä on ollut huomattavat vaikutukset lasten ja nuorten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen.
- Poikkeusolojen vaikutukset eivät ole olleet samanlaisia kaikkien lasten ja nuorten kohdalla, vaan ne vaihtelevat merkittävästi.
- Kriisillä on myös vakavia globaaleja vaikutuksia lasten oikeuksien toteutumiseen.
- Kriisin jälkihoito tulee jatkumaan pitkään.

Uhkana eriarvoisuuden kasvu

- Kriisin kielteiset vaikutukset kohdistuvat vahvasti lapsiin, nuoriin ja perheisiin, jotka ovat jo ennestään olleet heikommassa asemassa.
- Vaikutukset myös kasaantuvat ja kumuloituvat lasten, nuorten ja perheiden arjessa.
- Uhkana on, että koronakriisi lisää lasten ja nuorten eriarvoisuutta.
- Haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten tilanne vaatii erityistä huomiota. Tarvitaan aktiivisia toimia yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja eriarvoisuuden torjumiseksi.

Lasten ja nuorten kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta korona-aikana

- Koronakriisin aikana käyttöönotetut rajoitustoimet vaikuttivat erityisen paljon lasten ja nuorten vapaa-aikaan mukaan lukien lasten ja nuorten osallistumiseen kulttuurielämään.
- Kasvokkaisen harrastustoiminnan rajoittaminen myös lisäsi lasten ja nuorten yksinäisyyttä.
- *Mitkä ovat korona-ajan pitkän aikavälin vaikutukset lasten ja nuorten kulttuuriselle osallisuudelle?*

Lapset ja nuoret keskiöön 1/2

- Koronakriisin ja sen jälkihoidossa tarvitaan johdonmukaisia toimia lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin turvaamiseksi.
- Palveluiden ohentuminen poikkeustilanteen aikana on heikentänyt lasten ja nuorten hyvinvointia. Koronakriisi on myös lisännyt tuen ja palveluiden tarvetta. Nämä seikat on otettava huomioon voimavaroista päätettäessä.
- Koronakriisi uhkaa lisätä lasten ja nuorten eriarvoisuutta. Eriarvoisuuden torjunnan on oltava keskeinen tavoite koronakriisin jälkihoidossa.

Lapset ja nuoret keskiöön 2/2

- Päätöksenteko edellyttää riittävää tietopohjaa. On tehtävä systemaattista lapsiin ja nuoriin kohdistuvien vaikutusten arviointia. Tietoa on kerättävä myös lapsilta, nuorilta ja heidän vanhemmiltaan.
- Lapsivaikutusten arviointi on ulotettava myös talousarviopäätöksiin (lapsibudjetointi).
- Koronakriisi on lisännyt lasten ja nuorten huolta omasta arjesta ja tulevaisuudesta. On tärkeä vahvistaa lasten ja nuorten tulevaisuususkkoa ja osallisuuden kokemuksia. Lastenkulttuurilla on merkittävä rooli tässä.

Perus- ja ihmisoikeusoikeudet ovat erityisen tärkeitä oikeuksia

- Perus- ja ihmisoikeuksina on turvattu yksilölle **erityisen tärkeitä oikeuksia**.
- Perusoikeuksista säädetään **perustuslaissa** ja ihmisoikeuksista kansainvälisissä **ihmisoikeussopimuksissa**.
- **Julkisen vallan on turvattava** perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien **toteutuminen** (perustuslain 22 §).

YK:n lapsen oikeuksien sopimus

- **YK:n lapsen oikeuksien sopimus** on lasten hyvinvointia ja kehitystä turvaava laaja-alainen ihmisoikeussopimus.

Lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet:

- **Syrjimättömyys** (2 art.)
- **Lapsen edun ensisijaisuus** (3.1 art.)
- **Lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen** (6 art.)
- **Lapsen oikeus tulla kuulluksi ja hänen näkemystensä kunnioittaminen** (12 art.)

Lapsen oikeus lepoon ja vapaa-aikaan, leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin (LOS 31 art.)

1. Sopimusvaltiot tunnustavat lapsen oikeuden **lepoon** ja **vapaa-aikaan**, hänen ikänsä mukaiseen **leikkimiseen** ja **virkistystoimintaan** sekä vapaaseen **osallistumiseen kulttuurielämään** ja **taiteisiin**.
2. Sopimusvaltiot **kunnioittavat ja edistävät lapsen oikeutta osallistua kaikkeen kulttuuri- ja taide-elämään** ja kannustavat sopivien ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamista kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintoihin.

Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti LOS:n 31 artiklassa turvatuista oikeuksista 1/2

- YK:n Lapsen oikeuksien komitea julkaisee yleiskommentteja lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanon tueksi.
- Vuonna 2013 annettu **yleiskommentti nro 17** käsittelee sopimuksen 31 artiklassa turvattuja oikeuksia.
- Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit:

<https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/ykn-lapsen-oikeuksien-komitean-yleiskommentit/>

Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti LOS:n 31 artiklassa turvatuista oikeuksista 2/2

- Lapsen oikeuksien komitea korostaa 31 artiklan mukaisten oikeuksien merkitystä lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle.
- 31 artiklaa tulee **tulkita kokonaisvaltaisesti sekä sisältönsä puolesta että suhteessa koko lapsen oikeuksien sopimukseen.**
- Kaikki 31 artiklan **osat liittyvät toisiinsa ja vahvistavat toisiaan.**
- 31 artiklan mukaiset oikeudet **linkittyvät** sopimuksen **yleisperiaatteisiin ja muihin** lapsen oikeuksien sopimuksessa määriteltyihin **oikeuksiin.**

Lasten kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta poikkeusoloissa

1/5

- Lasten oikeudet ja erityinen asema jäävät helposti sivurooliin poikkeusoloissa. Näkökulmat painottuvat usein muihin asioihin.
- Poikkeusoloissa vapaa-aikaan ja kulttuuriin liittyvien oikeuksien toteutuminen jää helposti vähemmälle huomiolle.
- Niitä saatetaan pitää vähemmän tärkeinä oikeuksina, vaikka lapset itse pitävät niitä tärkeinä ja ne ovat lasten kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta tärkeitä.

Lasten kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta poikkeusoloissa

2/5

- YK:n lapsen oikeuksien sopimus korostaa lasta oikeuksien haltijana ja aktiivisena toimijana.
- Erityisen vahvasti juuri vapaa-aikaan ja kulttuuriin liittyvien oikeuksien kautta toteutuu lasten aktiivinen toimijuus.
- Niissä painottuvat luovuus, mielikuvitus, aktiivinen tekeminen sekä sosiaalisten suhteiden rakentuminen ja ylläpitäminen.

Lasten kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta poikkeusoloissa 3/5

- YK:n lapsen oikeuksien komitea on jo koronakriisin alkuvaiheessa varoittanut koronaviruspandemian vakavista vaikutuksista lapsiin ja kehottanut valtioita suojelemaan lasten oikeuksia.
- Komitea on muun muassa suositellut kehittämään vaihtoehtoisia ja luovia ratkaisuja lasten vapaa-ajan toimintojen järjestämiseen.

Lasten kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta poikkeusoloissa

4/5

- YK:n lapsen oikeuksien komitea korostaa, että poikkeusoloissa mahdollisuuksilla osallistumisella harrastuksiin, kulttuuriin ja muihin vapaa-ajantoimintoihin on merkittävä tehtävä.
- Leikki sekä kulttuuri-, liikunta- tai muihin harrastuksiin osallistuminen tarjoavat lapsille tilaisuuden jakaa kokemuksia, tutkia ja kehittää omaa luovuuttaan sekä vahvistaa yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta.
- Lastenkulttuurin terapeuttinen tehtävä poikkeusoloissa

Lasten kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta poikkeusoloissa

5/5

- Poikkeusolot ovat heikentäneet lasten ja nuorten kulttuuri- ja muun vapaa-ajan toiminnan järjestämisen taloudellisia edellytyksiä. Tämä tulee huomioida julkisessa rahoituksessa.
- Lastenkulttuurilla voi olla merkittävä rooli korona-ajasta toipumisessa.
- *Mitä korona-ajan innovaatiota voidaan ottaa pysyvään käyttöön ja kehittää edelleen?*
- *Millä eri keinoin lasten ja nuorten kulttuuristen oikeuksien toteutumista voitaisiin vahvistaa?*

Kiitos mielenkiinnosta!

Twitter @Esalivonen @MLL_fi

www.mll.fi

www.lapsenoikeudet.fi

www.lapsistrategia.fi